

Maandag 31/08/1914 - ochtendeditie

De verwoesting van Leuven.

Men schrijft ons uit Breda:

Twee Nederlanders, gisterenavond laat hier aangekomen uit Leuven, hebben mij het verhaal van het door hen ondervondene gedaan. Zij woonden in verschillende stadsgedeelten te Leuven, zodat hun verhalen elkander gedeeltelijk aanvullen.

De een, een welgesteld sigarenfabrikant, sedert jaren woonachtig te Leuven in de Juste de Lithstraat en met een Belgische vrouw gehuwd, vertelde:

Wij, mijn vrouw en ik, stonden met de Duitsers, die de stad waren binnengekomen, in goede verstandhouding. Voornamelijk was de reden hiervan, dat wij Hollanders waren, want wij hoorden dikwijls van plunderingen elders. Voornamelijk de verlaten huizen, waarvan de bewoners gevlucht waren, moesten het ontgelden. Daar werd alles vernield, hoewel in de stad biljetten aangeplakt waren, waarin de Duitse soldaten door hun autoriteiten verboden werd, zich te misdragen of te plunderen.

Zoals in andere Belgische steden, hadden de Duitsers ook te Leuven de burgemeester, twee schepenen, enkele geestelijken en een aantal aanzienlijke burgers als gijzelaars in verzekerde bewaring gesteld.

Reeds bij de nadering der Duitsers waren de burgerwachten ontwapend en hun wapens naar Brussel opgezonden.

Toen de Duitsers binnengekomen waren, moesten alle wapens, die de burgerij bezat, onmiddellijk ingeleverd worden. Dat is onmiddellijk en zonder enig voorbehoud geschied. De burgers waren veel te

angstig, om ook maar de geringste gedachte te koesteren zich te verdedigen of te verzetten. Tot zelfs kindergeweren en pistolen werden ingeleverd, kostbare verzamelingen jachtwapens, pijlen en speertrofeeën, die alle gevechtswaarde misten en slechts als versiering dienst deden, brachten de angstige burgers naar het stadhuis, waar alles door de Duitsers onbruikbaar gemaakt werd. Zo zag een fabrikant zijn verzameling van 18.000 frank waarde vernietigd.

Van de kansels maanden de geestelijken voortdurend tot kalmte aan. Dan zou de burgers geen leed geschieden.

Volgens de verteller is, enkele dagen na de intocht der Duitsers, de inkwartiering afgekocht voor 100.000 frank per dag. Voor die tijd hadden velen tot 40 tot 50 man in huis, nadien legerden de troepen in de open lucht of in openbare gebouwen. In de rijk versierde trouwzaal van het prachtige stadhuis stonden cavaleriepaarden, schilderijen waren doorstoken en de stoelen in de zalen bevuild.

Waar in den beginne alles, wat de Duitsers meenamen, of betaald met geld, of door bons gekwiteerd werd, veranderde dit later ook. Soldaten kwamen soms om wisselgeld, streken het hun voorgestelde geld op en gaven een met potlood gekrabbeld stukje papier daarvoor in ruil. Zondagavond 23 dezer tegen middernacht, werd mijn zegsman, met nog andere notabelen plotseling uit zijn bed geklopt. "Binnen een uur moeten wij 250 matrassen, 200 pond koffie, 250 broden en 500 eieren op de markt bijeen hebben," bevalen de Duitsers. Op de markt stond de burgemeester, en half gekleed en in nachtgewaad sleepten de gewekten in allerijl alles bijeen, wat zij konden machtig worden aan voorraden, om toch maar te verhoeden, dat de burgemeester leed geschiedde.

Na afloop keek de bevelvoerende officier het bijeengebrachte nauwelijks aan en zegde, dat het bevel op een misverstand berustte. Men kon alles, behalve de matrassen, weer meenemen. Doch de burgemeester moest de hele nacht op de markt blijven, geheel alleen. Zijn verzoek, een vriend bij hem te laten blijven, werd afgeslagen.

De huizen in de voornaamste straten, en op de boulevards, die naar de Mechelse en Brusselse Poorten leidden, moesten op bevel van de Duitsers van onder tot boven verlicht worden, terwijl de deuren open moesten blijven.

Dit was ook het geval in de Vital de Costerstraat, waar in het hotel Métropole de Duitse staf gevestigd was. Tegenover dit hotel, waar zich in een huis volgens sommigen een machinegeweer zou hebben bevonden, stonden slechts huizen, bewoond door gezeten burgers, vrienden van mijn zegsman. Ook die huizen waren voortdurend verlicht geweest.

Maandag 24 augustus ging rustig voorbij, doch dinsdag 25 augustus trokken vele troepen uit de stad weg. We hadden juist enkele soldaten in huis gekregen; hun werd tegen 6 uur het eten opgediend, toen plotseling in de straten alarm werd geblazen. De soldaten snelden de deur uit, en bleven weg. Wij zegden tegen elkaar, dat het jammer was, dat de jongens nu hun maal moesten verzuimen, toen opeens schoten weerklonken. Spoedig wakkerde het geraas aan tot een hels rumoer, jammerkreten en geweervuur en een vervaarlijk geschreeuw.

Wij waagden het niet te voorschijn te komen en verborgen ons in de kelder.

Zo brachten wij bange uren door. Een flauwe vlammschijn drong tot ons door, oorverdovend bleef het geraas en het schieten, elk ogenblik vreesden wij, dat ons huis boven ons zou ineensstorten.

Bij het aanbreken van de dag kroop ik op mijn buik naar buiten en zag alles om ons heen in vuur en vlam, terwijl soldaten met een machinegeweer vlak bij mij op de verder staande huizen schoten.

Toen het geraas bij ons in de nabijheid tegen 9 uur wat begon te verminderen, besloten wij te trachten naar het station te gaan. We konden natuurlijk niets meenemen; ik stak wat geldswaarde bij mij, mijn vrouw droeg een valiesje met de papieren en zo waagden wij ons op straat.

De aanblik was verschrikkelijk. Alles om ons heen brandde, ons huis was van twee zijden tegelijk aangetast. Op de straten lagen lijken, half verkoold en doorschoten.

Wij zagen nog, dat op de hoeken der straten met krijt geschreven stond, dat de mannen naar het stadhuis moesten komen om te helpen bij het blussen, doch ik wilde trachten met behulp van mijn papieren weg te komen. De vrouwen en kinderen moesten in de huizen blijven, stond op andere plaatsen geschreven.

Wij kwamen aan het station, dat vol was met vluchtelingen, en ik wilde mij juist aan een officier als Hollander kenbaar maken, toen mijn vrouw en ik hardhandig gescheiden werden. Mijn protest baatte niet en tot overmaat van ramp had mijn vrouw de papieren. Bewijzen kon ik dus niets.

Zo werden aan het station alle mannen van de vrouwen gescheiden, wij werden naar een goederenloods gedreven en terwijl we daar, onbekend met hetgeen met ons zou gebeuren, bijeen stonden, zagen

wij de Stationsstraat ineensstorten, benevens vele huizen op de aangrenzende boulevards.

Onmiddellijk daarna dreven Duitse soldaten een grote menigte mannen en jongens, ik schat wel een 300, naar de hoek van de boulevard van Tienen en de Maria Theresiastraat, tegenover het koffiehuis Vermalen. Daar schoten Duitse soldaten zo lang op hen, tot niet één meer leefde. Het was ontzettend en wij wendden ons af, om het vreselijke schouwspel niet meer te zien.

Toen werden onze handen met onze zakdoeken op de rug gebonden, Duitse troepen namen ons tussen hen in en zo moesten we lopen. Wij waren 76 in getal, bijna allen notabelen van de stad. Onze vrouwen en kinderen hebben wij niet meer gezien.

De burgemeester, twee schepenen, de rector magnificus van de universiteit, de deken en al het politiepersoneel waren gefusilleerd, zegde men. Wij gingen door de Juste de Lithstraat, langs de Diesterboulevard, over de Vaart, en daarna de heuvelen op. Toen wij de Mont César hadden beklommen, zag ik de stad in de laagte branden, de Sint Pieter in vlammen, terwijl de stad nog steeds gebombardeerd werd. Wij trokken de heuvels over, langs het dorpje Herent, waar zich enkele gevangenen bij ons voegden. Herent was geheel verbrand. Ook de huizen langs de wegen waren verwoest, de velden waren vertrapt en lagen vol dood vee.

Wat wij op die tocht hebben uitgestaan is onbeschrijflijk. De soldaten maakten blijkbaar een verkenningstocht in de omtrek, waarbij wij als levende schilden gebruikt werden. Zo moesten wij tegen 2 uur in de middag plotseling allen knielen, terwijl de soldaten achter ons gingen staan, de geweren in de aanslag. Zij vreesden klaarblijkelijk een aanval, doch er kwam, gelukkig voor ons, niets.

Na een half uur trokken wij weer verder, steeds gebonden. We durven niet te spreken, onophoudelijk mishandelden de soldaten ons. Mij stootte een soldaat zijn zware geweerkolf met alle macht op de voet, zodat ik haast niet verder kon. Doch wij moesten. We versmachtten van dorst, doch de Duitsers wierpen voor onze ogen het water uit de veldflessen weg.

’s Avonds te 7 uur kwamen wij te Kampenhout, op de weg naar Mechelen. Daar lagen veel halfverbrande lijken van mannen, vrouwen en kinderen. Wij werden in de kerk gedreven en vielen uitgeput op de grond neer. Eten noch drinken kregen wij. Wij waren halfdood van angst en vermoeienis.

Na een wijle werden een aantal mannen bij ons gedreven, gevolgd door zes geestelijken. Het bleken burgers van Kampenhout en hun pastoors, benevens de geestelijken uit omliggende, eveneens verwoestte, dorpen.

Toen begon een ontzettende nacht. Tegen 10 uur werden plotseling de ramen verlicht door de vlammen van de huizen, die in brand gestoken werden. Een afgrijselijk gejammer en geschreeuw klonk en voortdurend dreunden geweerschoten.

Onderwijl kropen de geestelijken op hun knieën rond, hoorden de biecht en gaven ons absolutie.

Om 5 uur ’s morgens haalde men de geestelijken weg en even later werden zij op het kerkplein gefusilleerd, met acht Belgische soldaten, zes wielrijders en twee jagers.

Toen kwam men ons zeggen, dat we losgelaten werden en naar Leuven konden teruggaan.

Doch nabij Leuven werden we weer gevangen genomen, gebonden, maar Kampenhout teruggebracht en weer losgelaten. Toen vonden wij een majoor, die ons toestond, de richting van Mechelen uit te gaan, doch niet langs de grote weg. Wij moesten benedendijks langs het water lopen, met de handen omhoog. Een paar uitgeputte mannen vielen daarbij nog in het water, doch werden gered. Een kreeg een bloedspuwing en moest achterblijven. Zijn zoon bleef bij hem.

In Mechelen konden wij, voor het eerst in 36 uur, wat eten en op krachten komen. Toen vluchtte ik naar Holland.

Alles wat ik heb, ben ik kwijt. En waar mijn vrouw is, weet ik niet. Mijn broer zal gaan om haar te zoeken. Ikzelf kan niet gaan, want mijn voeten zijn gewond.”

Daarop verhaalde de broer van de vorige verteller:

“Ik woonde alleen in een huis nabij de Stationsstraat. Dinsdagavond tegen 7 uur zat ik in de tuin, hoorde plotseling schieten en zag, dat Duitse soldaten in de lucht schoten. Zij mikten niet op vensters of deuren, doch schoten in het wilde weg.

Even daarna zag ik soldaten in de Jan Staesstraat bezig met het gieten van petroleum in de huizen, die daarna aangestoken werden. Dit ging zo kalm in zijn werk, dat ik eerst dacht aan een oefening, doch alras bleek mij de vreselijke opzet.

Ik ging eerst in de kelder, doch later kroop ik op handen en voeten naar boven en zag alles om me heen in vlammen.

Daar ik niets te verliezen had, kwam ik over de schutting van de tuin, om mijn achterburen in de Stationsstraat, wier huizen brandden, zo mogelijk te helpen. Ik hielp sommigen over muren en schuttingen

klimmen en bracht ze naar een voorlopig veilige plaats. Het was een hels lawaai, schieten en kanonvuur, het loeien van vlammen, angstgeschreeuw, ontzettend om aan te zien en te horen. Ik probeerde in een huis nog wat te blussen, doch zag in, dat alles vergeefs was. Toen het dag werd, besloot ik een poging te wagen weg te komen. Voor het huis stond een kar, waaronder ik mij verborg. Een officier had mij evenwel gezien en met de revolver in de hand haalde hij mij te voorschijn.

Ik maakte mij kenbaar als Hollander, gelukkig had ik papieren bij mij. Daarop gaf hij mij een soldaat mee, die mij naar het station bracht. Onderweg nam ik nog een familie mee; ik zegde maar, dat ze Hollanders waren en de man, die geen Duits sprak, hield angstvallig zijn mond.

Onderweg zag ik lijen, terwijl de vlammen hen omspeelden. De lucht was vol smook en zwarte rook. Ik zag het stellingwerk van het pas gerestaureerde raadhuis al branden, de Stationsstraat was aan het instorten, doch om juist waar te nemen wat brandde of nog stond, dat was door de rook onmogelijk.

Vele soldaten zag ik plunderen, sigarenwinkels en zaken van fijne eetwaren moesten het vooral ontgelden. In een kapperswinkel werd de uitstalkast leeggehaald en bij andere goederen op een wagen geworpen.

Aan het station was ik om half tien ongeveer, wij vonden een plaatsje in een trein en gingen weg, over Luik naar Aken. Mijn papieren gaven mij overal doorgang, doch de Belg moest te Luik uitstappen. Hij was evenwel ongedeerd.

Van Aken kwam ik over Maastricht naar Breda.

Men meldt ons uit Maastricht op 30 dezer:

Morgenvroeg wordt een Belg en morgenmiddag om 4 uur negen Duitsers geïnterneerd. Van de vluchtelingen zullen er vermoedelijk dinsdag weer 300 naar Oldebroek vertrekken.

Twee Belgische dames uit Visé, die ik vandaag sprak, gingen vol moed de tocht ondernemen naar Duitsland en wel naar Munster om naar de gevangen genomen mannen te informeren.

De aardewerkfabriek de Sphinx heeft in de afgelopen weken een grote verzending naar Amerika gedaan. Voorraad is er genoeg en navraag ook; de vrachten echter zijn thans het dubbele van vroeger, zodat daardoor de zendingen afspringen.

Niettegenstaande we in staat van beleg verkeren en dus ook een vroeger sluitingsuur van de herbergen te verwachten hebben, is de toestand hier niet meer zo gespannen en wandelden de mensen weer als op vroegere zondagen.

Antwerpen, 30 augustus. De toestand is gelijk gebleven. Het grondgebied ten noorden van de rivier de Demer is geheel van vijanden vrij. Diest is ontruimd, in de hele Kempen is het rustig. In de streken van Geel, Mol, Turnhout, Merksem, Londerzeel is geen Duitser meer te bekennen. De binnenstad van Leuven is geheel door brand verwoest; de Sint Pieterskerk, de bibliotheek en de Universiteit zijn in de as gelegd.

Seaman, de gedelegeerde van het Amerikaanse Rode Kruis, heeft in overleg met de Belgische regering een lang rapport over de wreedheden door de Duitsers in België bedreven, naar Amerika geseind.

Maandag 31/08/1914 - avondeditie

Gent, 31 augustus. De eerste ban van de burgerwacht is hedenmorgen opgeroepen. De trein- en telegraafverbindingen met Geraardsbergen zijn hersteld. De militaire autoriteit heeft beslag gelegd op het spoorwegverkeer.

De verkoop van plaatsbiljetten naar Antwerpen is tot het strikte minimum beperkt.

Dientengevolge kunnen duizenden personen, die aan hun bloedverwanten onder de wapenen te Antwerpen het een of andere wensen te brengen, aan hun voornemen geen gevolg geven.

Deze maatregel is genomen om een vermindering van de voorraad levensmiddelen te verhinderen en spionnen te beletten zich met de menigte onder de troepen te mengen, teneinde zodoende militaire inlichtingen te verkrijgen.

Brussel, 28 augustus.

Voor ik iets over Brussel ga zeggen, moet ik allereerst een woord van hulde brengen aan burgemeester Adolf Max. Zijn beleid kan niet genoeg geprezen worden en ieder bewoner van Brussel is met dankbaarheid jegens "onze Max" bezielt. Zijn kranig optreden bij de overgave der stad, zijn weigering de stad onder controle der overheersers te stellen, zijn energie, maken Max in deze hachelijke tijden tot een bewonderenswaardige figuur. Max treedt niet alleen op als burgemeester van Brussel maar tevens als vertegenwoordiger der vijftien voorsteden: het vraagstuk van Groot-Brussel is voor het ogenblik opgelost.

Sedert het Duitse leger de hoofdstad van België is binnengedrongen, is er in de toestand aldaar niets veranderd. De houding van de bevolking is even prijzenswaardig als de moed der Belgische soldaten. De gewone politie is geschorst, of liever gezegd de gewone

politie is opgeroepen om te strijden voor de vrijheid van het schone België. Dat België vrij blijft, hiervan is iedere bewoner van Brussel vast overtuigd, ondanks het weinige succes dat de verenigde machten tot nu toe gehad hebben. Een volk, dat vecht als de Vlaamse leeuwen en de vurige Waalse hanen, kan geslagen worden maar nooit overwonnen. Het volk, waarvan Julius Caesar zegde, dat het van alle Galliërs het dapperste was, zal vrij blijven. Het is zijn vrijheid waardig.

Om de kalme in de stad te behouden en te voorkomen, dat deze door de vreemdelingen zou verwoest worden is de "police bourgeoise" ingesteld. De burgerpolitie bestaat uit duizenden ingezetenen der stad, die twee aan twee 3 uur dienst verrichten, ieder in zijn buurt. Ze verrichtten hun werk met toewijding en ieder eerbiedigt hun kleinste wens. Hun verzoek "circulez" of "pas de ressemblent" wordt zonder de minste aanmerking nauwgezet ten uitvoer gebracht.

De houding der Duitsers is tot nu toe, ik wil niet van enkele uitzonderingen spreken, fatsoenlijk. Behalve dan hun manier van "anschnautzen" kan overigens over hun optreden niet geklaagd worden.

Het is mij daarom ook niet begrijpelijk waarom donderdag opeens de mitrailleurs aan het Noorderstation te voorschijn werden gehaald en gericht op de Boulevard du Nord en op de Rue Neuve. In den beginne baarde dit enige onrust, maar men went zelfs aan kanonnen en mitrailleurs.

In de eerste dagen hadden de veroveraars hun intrek genomen in het prachtige stadhuis op de Grote Markt, maar sedert gisteren is het "Duitse gouvernement in Brussel" naar het ministerie van oorlog aan de Wetstraat overgebracht.

Trof men in den beginne overal Duitse posten aan, op ieder kruispunt, bij ieder openbaar gebouw, bij iedere brug, enzovoort, van lieverlede zijn deze posten verdwenen en door burgerpolitie vervangen. Het schijnt dat de regelmatige troepen zullen aftrekken en vervangen zullen worden door de oudere lichten van de Landstorm, welke in de kazerne van het 9^e linieregiment (Petit Château) en van de karabiniers (Place Dailly) zullen gehuisvest worden.

Het meest pijnigt de bevolking het gebrek aan nieuws en het wordt ten zeerste betreurd, dat de kranten de bevolking van den beginne af aan niet van de ware toestand op de hoogte hebben kunnen houden. Vanochtend geloofden nog de meeste mensen niet aan het vallen van de forten van Luik. Ook doen de ongelooflijkste geruchten de ronde en worden als "groot nieuws" van mond tot mond verder verteld.

Het oorlogsnieuws, dat vanwege het "Duitse gouvernement" wordt aangeplakt, hangt zo hoog, dat men het nauwelijks kan lezen en dit nieuws wordt trouwens toch met schouderophalen begroet.

Tot nu toe hebben de trams tamelijk regelmatig gelopen. Sedert het begin der week is de dienst met Vilvoorde gestaakt vanwege de gevechten, die er plaats hebben. Sedert enige dagen, nu er in de omstreken van Brussel gevochten wordt, doorkruisen tal van Rode Kruisauto's de stad en brengen de Duitse gewonden bij honderdtallen binnen. De hospitalen van St. Jean, aan de Jardin Botanique, en van St. Pierre, op de Hoogstraat, zijn direct per tramlijn met het slagveld verbonden. Droevig, maar waar! Hoe diep ook sedert het uitbreken van de oorlog de haat tegen al wat Duits is heeft voort gewoekerd, toch ziet men gedurende het transport der gewonden in menig oog een traan en medelijden vervult de menigte. België weet te vechten, België weet de oorlogswetten te eerbiedigen

en de gewonden te huldigen, door een waardige houding. En de Duitse gewonden zijn vol erkentelijkheid over de goede zorgen in de Belgische hospitalen genoten.

Ik kan mijn brief niet eindigen zonder iets mede te delen van de droevige tonelen, waarvan Brussel in het begin der week het toneel was.

Te Dilbeek, even achter het plateau van Koekelberg, eisten de Duitsers dat de bevolking loopgraven voor hen zou graven en ze wilden de mannelijke bevolking daartoe gevangen nemen. Er ontstond een algemene vluchtpartij. Mannen, vrouwen, kinderen vluchtten half gekleed naar Brussel, haveloos en goed achterlatend. De Boulevard Léopold II leverde een niet te beschrijven aanblik op. Velen weenden. Te Vilvoorde bulderde het kanon en de gewonden werden met honderdtallen Brussel binnen gebracht. Leuven stond in vuur en vlam en karavanen van ongelukkige vluchtelingen maakten de zo schone laan van Tervuren tot een afgrijselijke aanblik. Aan de zuidkant weergalmden de kanonnen, die in de gevechten in de richting van Charleroi en Bergen hun verwoestingswerk deden. Brussel was op de pijnbank.

Arm, klein, maar heldhaftig België.

Het gebeurde te Leuven.

Het Duitse consulaat hier deelt ons het volgende telegram van het ministerie van Buitenlandse Zaken te Berlijn van 30 augustus mee:

De overheid had de stad Leuven overgegeven. Maandag 24 augustus begon in Leuven het inkwartieren der troepen en de omgang met de inwoners werd vriendschappelijk. Dinsdag 25 augustus in de namiddag rukten, op een bericht van een te verwachten uitval, de troepen tegen Antwerpen op. De commanderende generaal begaf

zich in een auto naar het front. Slechts afdelingen voor spoorwegbescherming van het landstormbataljon Neuss bleven achter. Toen het tweede gedeelte van het generaal commando de commanderende generaal te paard wilde volgen en op de markt aantrad, werd uit de rondom staande huizen geschoten.

Alle paarden werden gedood en vijf officieren werden gewond, van wie één zwaar. Tegelijkertijd werd in ongeveer 10 andere stadswijken geschoten, eveneens op pas aan het station aangekomen soldaten en op een aankomende militaire trein. Aan een vooraf beraamd samengaan met de uitval uit Antwerpen valt niet te twijfelen. Twee priesters waren bij de verdeling van de patronen tegenwoordig. Het straatgevecht duurde tot woensdag 26 augustus in de namiddag alvorens het de intussen aangekomen versterking gelukte, de toestand meester te worden. De stad en de noordelijke voorstad stonden op verschillende plaatsen in vlammen en zijn nu waarschijnlijk geheel afgebrand.

Van de zijde der Belgische regering was deze algemene volksopstand tegen de aanrukkende vijand reeds lang voorbereid; wapendepots waren ingericht, waarin ieder geweer was voorzien van de naam van de burger, die er mee moest worden gewapend.

Een spontane volksopstand is op verlangen van een aantal kleine staten op de conferentie te 's-Gravenhage als volkenrechtelijk aangenomen, wanneer de wapens zichtbaar gedragen worden en de krijgswetten opgevolgd worden, doch alleen wanneer het gold een aankomende vijand tegemoet te trekken.

In dit geval had de stad zich echter reeds overgegeven en de bevolking dus daarmee van verdere tegenstand afgezien; de stad was door onze troepen reeds bezet. Ondanks dit viel de bevolking de bezetting en de aankomende troepen, welke door de ogenschijnlijk

vriendelijke houding misleid, in treinen en auto's aankwamen, van alle zijden aan en werd een moorddadig vuur op hen geopend. Dit was dus geen geoorloofde krijgslist, maar een verraderlijke overrompeling door de burgerlijke bevolking, een te verwerpelijker overval, omdat deze vroeger reeds was beraamd en gelijktijdig met de uitval uit Antwerpen zou plaatsvinden.

De wapens werden niet zichtbaar gedragen, vrouwen en jonge meisjes namen aan het gevecht deel en staken de gewonden de ogen uit.

Het barbaarse optreden der Belgische bevolking in bijna alle door ons bezette gedeelten van het land heeft ons niet alleen het recht tot strenge maatregelen gegeven doch ons in het belang van zelfbehoud daartoe gedwongen. De intensieve tegenstand der bevolking blijkt ook daaruit, dat in Leuven meer dan 24 uur nodig waren ter onderdrukking van de opstand.

Dat bij deze gevechten een groot gedeelte der stad werd vernietigd, doet ons zelf smartelijk aan: zulke gevolgen lagen zoals vanzelf spreekt niet in onze bedoeling, kunnen echter bij de schandelijk tegen ons gevoerde franc-tireursoorlog niet worden vermeden. Wie het goedaardige karakter onzer troepen kent, zal niet in ernst kunnen beweren, dat zij tot onnodige of zelfs moedwillige vernietiging geneigd zijn.

De gehele verantwoordelijkheid voor het gebeurde draagt de Belgische bevolking, die zichzelf buiten recht en wet heeft gesteld en de Belgische regering die met misdadige lichtvaardigheid de bevolking van aanwijzingen in strijd met het volkenrecht heeft voorzien en tot tegenstand heeft aangezet en ook, na onze hernieuwde waarschuwingen na de val van Luik, niets gedaan heeft, om zo tot een vreedzame verhouding aan te sporen.

Velen zullen de verwoesting van Leuven niet het minst betreuren, omdat, voor zover uit de berichten tot dusver valt op te maken, ook de beroemde universiteitsbibliotheek daarbij is verloren gegaan. Leuven had vóór 1639 geen openbare boekerij, doch wel telde de stad reeds voor die tijd tal van particuliere boekerijen, zij het ook van geringe omvang. Leuvense geleerden waren reeds vroeg met het aanleggen van bibliotheken begonnen; er waren er in begin van de 17e eeuw wel 40. Voorts hadden de geestelijke orden in Leuven verzamelingen van handschriften en boeken aangelegd, waaronder belangrijke. De zeer rijke bibliotheek van de afdeling van schone kunsten der Leuvense universiteit ging bij binnenlandse oorlogen en tijdens de beeldenstorm geheel verloren. In de aanvang der 17e eeuw was van deze verzameling, die vooral rijk was aan oude boeken en verluchte handschriften, niets meer over. In 1627 vermaakte Laurent Beyerlinck, een Antwerpse priester, zijn talrijke kostbare boeken aan de Leuvense hogeschool. In 1635 volgde de Leuvense hoogleraar Jacques Romain dat voorbeeld. Zijn bibliotheek was vooral rijk aan werken op medisch gebied. Ook de door zijn vader nagelaten belangrijke verzameling werken op wiskundig gebied kwam toen aan de hogeschool.

In 1636 werd voor de aangegroeide boeken- en handschriftenverzamelingen plaats ingeruimd in lokaliteiten door de stad afgestaan. Jansenius en Stockmans, beiden in hun tijd rector-magnificus der hogeschool, stelden zich de uitbreiding der bibliotheek ten doel. De aartsbisschop van Mechelen, Jacques Boonen, stichtte een fonds voor jaarlijkse aankopen en er werd een conservator benoemd. Voorts werd de bibliotheek verrijkt met een prachtige boekenverzameling van een anonieme schenker (vermoedelijk hertog Karel van Croy en Aerschot), die bovendien een collectie medailles en cameeën afstond.

Naast de universiteitsbibliotheek waren er te Leuven nog belangrijke boekerijen van geestelijke orden, die nu ook wel weg zullen zijn.

De universiteitsbibliotheek had in de 18^e en 19^e eeuw door voortdurende schenkingen en aankopen een grote belangrijkheid verkregen, en ze was prachtig gehuisvest. In de tijd der Franse overheersing hadden de Fransen er door vakgeleerden 500 van de kostbaarste werken laten bijeenzamelen en naar Parijs zenden. Na Waterloo zijn die lang niet alle teruggekomen.

Ook de Koninklijke bibliotheek in Brussel heeft ten koste van die van Leuven geprofiteerd.

Niettemin was de bibliotheek thans een der belangrijkste van België.

De verwoesting van Leuven.

De verwoesting van Leuven wordt in een deel van de Duitse pers met vreugde en voldoening begroet. De agrarische Deutsche Tageszeitung en de conservatieve Kreuzzeitung juichen de gebeurtenissen te Leuven toe, in termen die wij hier niet kunnen overbrengen

Men schrijft uit Pollinkhove aan het Handelsblad van Antwerpen :

Zes Franse ruiters zijn dezer dagen door de gemeente getrokken. Ze werden begroet met "Vive la France", door de bevolking, waarop zij antwoordden: "Non, vive la Belgique; la Belgique a déjà fait son devoir".

Naar het Handelsblad van Antwerpen mededeelt, zijn er de laatste dagen duizenden vluchtelingen te Oostende aangekomen. Een groot aantal, meldt het blad, hebben een onderkomen gevonden in badwagens, waarvan er vele in de hovingen achter de koninklijke

gaanderijen overgebracht zijn. Men heeft ze allen van stro voorzien en dagelijks wordt aan de arme vluchtelingen eten gebracht door de zorgen van het stadsbestuur.

In The Nation wordt een uitvoerige beschouwing gewijd aan de algemene toestand op het oorlogsterrein in België en aan het Franse noorderfront.

“Generaal Joffre had niet gerekend op een zo spoedige val van Namen, als in werkelijkheid plaatsvond; en hij had niet gedacht aan een opmars der Duitse troepen in grote massa's door Brussel. Hij had erop vertrouwd, dat Namen het aanrukken der Duitsers langs de Maas zou tegenhouden; en de Franse opperbevelhebber verspilde met zijn inval in Lotharingen en zijn poging om de Duitse linkervleugel om te trekken, de strijdkrachten, die hij in werkelijkheid behoefde om tegen de Duitse rechternleugel te ageren. Deze Duitse rechternleugel stootte op de taaie en geslaagde tegenstand van de Engelsen bij Bergen. De moed van de Engelsen kon echter de slag niet redden. De Fransen bij Charleroi waren, ten spijt van de hardnekkige moed, waarmee zij de stad herhaaldelijk heroverden, niet in voldoende aantal. Het centrum werd ingeramd en intussen verkeerde de rechternleugel der verbondenen in gevaar. De Duitsers waren er niet in geslaagd, Namen, de sleutel der Maasstelling, de houden.

Twee afzonderlijke aanvallende bewegingen naar het westen, tegen het Duitse leger in de Ardennen en tegen dat uit Luxemburg, werden beiden teruggeslagen. Er bleef geen keus : overal werd het offensief gestaakt en de verbondenen zijn teruggetrokken naar hun eerste verdedigingslinie achter de grens, en thans van daar nog verder teruggedreven. Dit is een slecht resultaat voor een week werken, en het betekent, dat de gehele opvatting van de veldtocht in het westen moet worden herzien. De Duitsers zijn blijkbaar in groot aantal; zij

verplaatsen zich met verbluffende snelheid; zij zijn bereid hevige verliezen te dragen.

“Wij zullen goed doen, de te grif geloofde beweringen, omtrent hun gebrekkige intendance en de ontmoediging van hun manschappen, uit ons hoofd te zetten. De Duitsers zijn even krachtig als de Fransen overtuigd van de rechtvaardigheid van hun zaak; en thans hebben zij de reusachtige drijfkracht van behaalde overwinningen achter zich. We moeten er ons niet over verbazen, indien wij horen van de val van forten als Rijsel en Maubeuge, die thans door de reusachtige stroom van invallers zijn geïsoleerd. Het is waarschijnlijk, dat de verbondenen over een dag of wat zullen worden teruggedreven op hun tweede verdedigingslinie (La Fère-Laon-Reims-Chalons). Op de voorgrond stellende, dat het leger der verbondenen niet gedemoraliseerd raakt, wordt voor hen de verdediging geleidelijk gemakkelijker, naarmate hun verbindingslijnen korter worden, terwijl die der aanvallers daarentegen langer worden.

“Antwerpen kan vanuit Oostende worden geholpen, en in het oosten, wordt vanuit Verdun reeds de Duitse linkervleugel bedreigd.

“We mogen er ons mee gelukwensen, dat de Russische opmars in Pruisen snel en met succes is aangevangen, en de Russen vóór er vele weken voorbij zijn, een gevaar voor Berlijn zullen worden, hetgeen de druk der Duitsers tegen Parijs zal verminderen¹. Maar wij mogen het niet aan de kozakken overlaten, de vrijheid van West-Europa te redden. Wij zijn in een strijd op leven en dood betrokken, en zowel onze veiligheid als onze eer eist, dat wij in de strijd ons behoorlijk

---

¹ Zo goed staat het er voor de Russen in Oost-Pruisen niet voor, naar het schijnt. – Redactie.

aandeel nemen. De 500.000 man, die Lord Kitchener heeft gevraagd, zijn nodig; en zij zijn onmiddellijk nodig.”